УДК 141.78:173.1:316.36

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.35.6>

ПОСТМОДЕРНІЗАЦІЯ СІМЕЙНО-ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ганна Кравченко

orcid.org/0000-0002-7791-2716

*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського,
соціально-гуманітарний факультет,
кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
вул. Старопортофранківська, 26, 65020, м. Одеса, Україна*

У статті автор розглядає вплив сучасної епохи постмодерна на трансформаційні процеси в різних сферах суспільного буття, особливо у сфері сімейно-шлюбних відносин. Проаналізовано соціальні зрушення, що відбулися в соціумі за останні десятиліття. Зроблено наголос на специфіці українського контексту сімейно-шлюбних відносин. Визначено характерні риси, притаманні сучасному періоду постмодерна.

Встановлено, що сімейно-шлюбні відносини не є статичними. Автор переконує в тому, що вони постійно змінюються під впливом тих змін, що відбуваються в соціумі. Висвітлено зміни, що відбулися в характері партнерства у шлюбі. Визначено, що автор розуміє під постмодернізацією сімейно-шлюбних відносин.

З'ясовано, що таке постмодерн. Детально досліджено походження та значення термінів «постмодерн» та «постмодернізм». Виявлено історичний шлях трансформацій тлумачення цих термінів, а також географічний шлях поширення цього явища. Висловлено та обгрунтовано позицію стосовно країни походження зазначених термінів.

Доведено взаємозв'язок між трансформаційними процесами, що відбуваються в період постмодерна в різних сферах суспільного життя, та змінами в сімейно-шлюбних відносинах. Розглянуто вплив інформатизації буття на зміни у взаємодії та стосунках людей. Вплив техніки та технологій позначено як специфічні реалії епохи постмодерна. Описано зміни, що відбуваються в соціальних зв'язках під впливом постмодерна.

Доведено, що постмодернізація сімейно-шлюбних відносин торкнулась базових цінностей, які лежать в основі цих відносин, видозмінила норми моралі та є одним із чинників поширення соціальної безвідповідальності.

Опрацьована та проаналізована значна кількість літературних джерел, що дало змогу зробити детальне дослідження цієї теми. Відображено роль філософії та її значення, проаналізовано вплив філософії на тлумачення трансформаційних процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, а також її роль у зміцненні та підтриманні сімейно-шлюбних відносин.

Ключові слова: соціальна філософія, походження термінів, модерн, постмодерн, постмодернізація, сім'я, шлюб, стосунки, соціальні зв'язки.

Актуальність теми. Процеси постмодернізації торкнулися всіх аспектів сучасного світового простору та здійснюють вплив на всі сфери людського життя. Сфера сімейно-шлюбних відносин також відчула весь вплив перетворень в економічному, політичному, соціальному, релігійному та інших вимірах.

За останні десятиліття відбулися певні соціальні зрушення в суспільстві. Внаслідок цього разом із консервативними сімейно-шлюбними відносинами виникли нові форми стосунків. В їх межах шлюб та сім'я вже не розглядаються як вічні та незмінні. При цьому нові форми сімейних стосунків нерідко сприймаються як ультиматум штучно ідеалізова-

ному образу традиційної сім'ї. Раніше соціальна філософія переважно описувала сім'ю та шлюб як союз чоловіка та жінки для продовження роду. Однак зараз з'явилась необхідність переосмислити зміст і значення цих феноменів, передусім у контексті сучасних процесів глобалізації.

Також відбулися зміни у характері партнерства у шлюбі, а саме знизився рівень шлюбності, зріс вік вступу до першого шлюбу, поширюється практика позашлюбного співмешкання. Безперечно, на подібні трансформації вплинуло те, що останнього часу змінився статус жінки в суспільстві, шлюбі та родині.

Однією з найхарактерніших ознак сучасних глобальних процесів є залучення технологій, інтерактивних комунікаційних систем в Інтернеті. Все це також впливає на сімейно-шлюбні відносини.

Український контекст сімейно-шлюбних відносин має свою специфіку та безпосередньо впливає на наше буття. Посилення кризового стану нашого суспільства відбулося, на нашу думку, завдяки тому, що держава та майже всі її ланки не приділяють уваги постмодернізаційному характеру сучасних перетворень.

Незважаючи на низку вже проведених досліджень, спектр питань, пов'язаних з аналізом проблематики сімейно-шлюбних відносин в українській соціальній філософії залишається актуальним з огляду на постійні зміни у соціумі, які відбуваються в площині права, культури, політики, релігії та економіки. Потреба осмислення є відкритою через брак комплексних робіт, в яких мало би бути узагальнення наявних підходів до сімейно-шлюбних відносин з точки зору соціальної філософії, тому виникає необхідність переосмислення цієї сфери соціального буття. В цьому, на нашу думку, полягає актуальність статті.

Мета статті полягає в тому, щоб детально з'ясувати, що таке постмодерн; визначити його характерні риси, а також те, як він проявляється у часі; дізнатися, чи здійснює ця епоха вплив на сімейно-шлюбні відносини, і якщо так, то в чому він полягає.

Аналіз літературних джерел. Роздуми щодо змін, які відбуваються в мистецтві та літературі протягом останнього сторіччя, а також у теперішній час, вплив цих змін на суспільство та філософське мислення бентежать філософів, соціологів, мистецтвознавців та критиків вже багато років.

Теоретичні погляди щодо того, що таке постмодерн та постмодернізм, досліджували письменник Федеріко де Оніс, філософ А. Тойнбі, соціологи Ч. Райт та А. Етціоні, критики І. Хойі, Г. Левін та Л. Фідлер. Здійснювали аналіз прояву постмодерна мистецтвознавець І. Хасан, архітектор Ч. Дженкс та інші науковці.

Вплив постмодерна на розвиток науки та суспільства досліджували філософи Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Делез, Ф. Гваттарі, Ж. Дерріда. Серед сучасних науковців, філософів, критиків та істориків, які досліджують постмодерн та постмодернізм, необхідно виділити К. Норіса, П. Андерсона, І. Гобозова та О. Павлова.

Впродовж останніх років в Україні досить багато сучасних українських діячів приділили увагу роздумам щодо впливу постмодерна на суспільство, зокрема Ю. Андрухович, О. Ульяненко, В. Кураш, О. Забужко. У своїх наукових працях ставлення до постмодернізму висловили українські філософи С. Йосипенко, Р. Панців та В. Горський. Необхідно окремо виділити вітчизняного філософа Є. Борінштейна, який досліджує трансформації, що відбуваються в сучасному суспільстві, в тому числі під впливом постмодерна.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи тему постмодернізації сімейно-шлюбних відносин, ми зіткнулися з тим, що, незважаючи на досить велику кількість книг і статей із соціальної філософії, що видаються щорічно, а також з огляду на безліч конференцій, які проводяться регулярно кожного року, все одно досить мало хто серед вітчизняних соціаль-

них філософів, а також серед філософів на просторі СНД чітко розуміє, чим є постмодерн. Так, наприклад, соціальний філософ Іван Гобзов у своєму філософському нарисі «Куда катится философия. От поиска истины к постмодернистскому трепу» пише про те, що «саме поняття постмодернізму досить розпливчато та туманне <...> Я, чесно кажучи, не дуже уявляю собі, що таке постмодерн» [1] (переклад із російської авторів). Інший соціальний філософ А. Орехов у своїй монографії «Социальная философия: Предмет, структурные профили и вызовы на рубеже XXI века» зазначає, що «постмодернізм – ще одне соціально-філософське вчення, переважно представлене французькими філософами, зокрема Ф. Ліотаром, Ж. Делезом, Ф. Гваттарі, Ж. Деррідою» [2, с. 53] (переклад із російської авторів). Водночас ми не поділяємо цієї думки, а, навпаки, вважаємо, що зазначені видатні філософи висловлювали своє ставлення до постмодерна, але не пов'язували себе з ним. Так, наприклад, Ж.-Ф. Ліотар досліджував епоху постмодерна, але сам себе не вважав постмодерністом. На підкріплення нашої позиції хочемо згадати критика постмодерна Крістофера Норіса, який досліджував та аналізував творчість Жака Дерріди і дійшов висновку, що він не був постмодерністом. Крістофер Норіс навіть написав статтю «Чому Жак Дерріда не постмодерніст», в якій виклав аргументи щодо цього. Саме тому ми вирішили з'ясувати, що ж таке постмодерн, та визначити, що ми розуміємо під постмодернізацією сімейно-шлюбних відносин.

Самі терміни «постмодерн» та «постмодернізм» прийшли до Європи з Латинської Америки. Термін «постмодернізм» вперше застосував у 1934 році іспанський письменник Федеріко де Оніс. Він застосував його для опису консервативної течії в межах самого модернізму. При цьому найбільш оригінальною рисою постмодернізму, на думку Ф. де Оніса, було те, що він дозволяв жінкам знайти свій власний голос [3, с. 11–12] (переклад із російської авторів). Водночас тоді цей термін не отримав поширення та з'явився знову, але вже в англomовних країнах лише понад двадцять років пізніше у творі Арнольда Тойнбі «Осягнення історії», маючи зовсім інше тлумачення.

Наприкінці 50-х років XX сторіччя термін «постмодернізм» з'явився знову завдяки тому, що його почав використовувати соціолог Ч. Райт, який застосував його для відображення свого негативного ставлення до сучасної епохи. Ч. Райт вважав, що епоха, в яку він жив, була гірше або «менше», ніж попередній період модерна. Окрім нього, в той же час цей термін також почав застосовувати літературний критик Ірвін Хоуї для опису сучасної художньої літератури. У 1960 році Гаррі Левін терміном «постмодерн» «визначив неоригінальну літературу, що відкидала високі інтелектуальні стандарти модерна заради посереднього синтезу, <...> який вельми сумнівно схрестив культуру з комерцією» [3, с. 22] (переклад із російської авторів). Цікавим є той факт, що протягом наступного десятиліття інтерпретація терміна постмодерна знову змінилась під впливом висловлювань соціолога А. Етціоні та критика Л. Фідлера. Однак цей термін продовжував застосовуватися, хоча в іншому контексті, і вже більше не пропадав із вжитку.

Слід зазначити, що різне тлумачення одного й того самого терміна у різні часові межі ускладнює його розуміння. Виникає закономірне питання про те, чому таке відбувається. Відповідь на це запитання ми знайшли в працях сучасного британсько-американського вченого Перрі Андерсона. На його думку, те, що на початку термін «постмодерн» застосовували в протилежних інтерпретуваннях, пояснюється тим, що «модерн – естетичний або історичний – завжди за визначенням є тим, що може бути названо «безумовно теперішнім», тому виникають певні труднощі з описом будь-якого наступного за ним періоду, що відправляє його, модерн, у відносне минуле» [3, с. 23] (переклад із російської авторів).

У зв'язку із зазначеним ми вважаємо доцільним підкреслити те, що спочатку слова «постмодерн» та «постмодернізм» застосовувалися в літературі, мистецтві та культурі.

Поступово вони вийшли за межі культурології та поширилися на сферу соціальної філософії. Сьогодні це окремих напрям у соціальній філософії. Таким чином, необхідно розрізнати декілька категорій постмодернізму, а саме постмодернізм як історичний період, як стан сучасного суспільства; постмодернізм як інтелектуальна течія; постмодернізм як течія в межах соціальної філософії; постмодернізм у мистецтві, літературі та культурі.

Необхідно сказати, що першим, хто замислився над тим, є постмодернізм тенденцією лише в мистецтві та літературі чи він поширюється на інші соціальні сфери людського буття, був літературний критик та мистецтвознавець Іхаб Хасан. Саме він вперше застосував слово «постмодернізм» до усіх видів мистецтва, і поступово цей термін повною мірою увійшов у цю сферу. Водночас великого поширення поняття «постмодерн» набуло лише у 80-ті роки ХХ століття завдяки Чарльзу Дженксу, який у 1977 році видав книгу «Мова архітектури постмодерна». Саме в цій роботі він написав, що «модерн «пішов у небуття» ще у 1972 році, коли було зруйновано багатопверхівки на Середньому Заході» [4] (переклад з англійської авторів). Також він зазначив, що цей термін є «новомодним і, що найгірше, негативним» [4] (переклад з англійської авторів). Це був, так би мовити, архітектурний еквівалент літературі, яку досліджував І. Хасан. Незважаючи на те, що Чарльз Дженкс досліджував відмінності між модерном та постмодерном лише в архітектурі, аналіз його наукових праць дає нам змогу виокремити характерні, на його думку, риси, що притаманні постмодерну, а саме Ч. Дженкс вважав, що постмодерну притаманна «всесвітня плюралістична толерантність». Він також висловлював думку про те, що у сучасного суспільства є зайвий вибір різноманітних благ, а також те, що інформація для соціуму стала значити більше, ніж виробництво. Щодо релігії, то вона взагалі відійшла на останній план. Під час аналізу сьогодення нам важко не погодитися з Ч. Дженксом у цих твердженнях. Ми вважаємо, що така думка є актуальною.

Першим філософом, який звернув увагу на вплив постмодерна на розвиток науки, а також на загальні зміни, що відбуваються в соціумі, став французький філософ Жан-Франсуа Ліотар. У 1979 році вийшла в світ його книга «Стан постмодерна». Вона є першою визнаною науковою роботою про постмодернізм з точки зору філософії. Видатний філософ одним із перших помітив характерні риси цієї епохи та описав цей стан постмодерна у своїй книзі. В зазначеній науковій праці філософ перш за все описав ті зміни, що відбулися в науці та науковому знанні загалом. Так, наприклад, Ж.-Ф. Ліотар звертає увагу на те, що під впливом епохи в науці відбувається становлення плюралізму аргументації, чого ніколи раніше не було. Філософ зазначає, що «головна роль знання – бути необхідним елементом функціонування суспільства та діяти залежно від місця, що воно посідає» [5] (переклад із російської авторів). Також він вказує на те, що сучасний період розвитку технологій вплинув на наукове знання таким чином, що воно меншою мірою розвивається самостійно і незалежно. Навпаки, наука служить державі та розвивається перш за все в тому напрямі, який є необхідний. «Держава за допомогою науки всилає довіру, створює суспільне схвалення, якого потребує самі особи, що вирішують», – зазначає філософ [5] (переклад із російської авторів). Якщо раніше науковці намагалися віднайти істину у сфері своїх наукових знань, то в сучасний період постмодерна, як зазначає Ж.-Ф. Ліотар, метою розвитку наукових знань є їх ефективність та результативність.

Стосовно соціальних зв'язків Ж.-Ф. Ліотар здійснює досить цікавий аналіз. Він описує те, які зміни відбуваються в соціальних зв'язках, підкреслює, що змінюються функції держави під впливом постмодерна. Ці зміни впливають на перемини техніки та технологій. Філософ робить прогноз того, що функції регулювання та відтворення все більше будуть відчуватися від управлінців та передаватися техніці. Найважливіше – це надавати інфор-

мацію. При цьому одну з характерних рис постмодерна філософ вбачає в тому, що знання стають інформаційним товаром. Так, у своїй науковій праці «Стан постмодерна» він пише, що «у формі інформаційного товару, необхідного для посилення виробничої потужності, знання вже є та буде важливою, а можливо, найважливішою, ставкою у світовому суперництві за владу. Також так, як національні держави боролися за освоєння територій, а потім за розпорядження та експлуатацію сировиною та дешевою робочою силою, треба думати, вони будуть боротися у майбутньому за освоєння інформації» [5] (переклад із російської авторів).

Найбільш відомим та важливим, на загальну думку філософів-науковців, внеском до опису постмодернізму є позиція Жана-Франсуа щодо наративів. Так, філософ помітив тенденції, що привели до змін у наукових наративах. Науковець у своїй книзі «Стан постмодерна» висловлює думку про те, що великі пояснення, оповідання, нариси, схеми, ідеології тощо вже є неактуальними. Вони стають невеликими. Водночас, на наш погляд, внесок Жана-Франсуа Ліотара полягає також у тому, що він розрізнив постмодерн у мистецтві, літературі, філософії та інтелектуальному житті. Так, всесвітньо відомий історик, соціолог, наш сучасник Перрі Андерсон стверджує, що ««Стан постмодерна» – це перша книга, яка трактувала постмодерн як радикальну зміну у всіх сферах людського буття» [3, с. 39] (переклад із російської авторів).

А. Орехов виділяє такі характерні риси постмодернізму, як «фрагментарність, роз'єднаність, відносність соціального знання». Він вважає, що «жоден суб'єкт не в змозі зібрати ці знання до єдиного цілого» [2, с. 39] (переклад із російської авторів). На наш погляд, досить цікавими є роздуми вченого про те, що в період постмодерна пізнавальна діяльність часто трактується як відкритий простір безкінечних трансформацій. Зацікавленість універсальними законами витісняється зацікавленістю до окремого та особливого. Постмодерністичний світогляд зовсім інакше визначає місце людини у світі. В цю епоху дуже важко робити прогнози щодо будь-яких можливостей. Постмодерн не питає про те, чи це є істиною. Він ставить питання «Яке це має значення?». Також учений зазначає, що постмодернізму притаманні плюралізм «соціальних істин» та релятивізація поняття «істина» загалом. Сьогодні, як стверджує філософ, істиною може бути все, що має значення для того, хто стверджує будь-що [2, с. 39] (переклад із російської авторів).

На наш погляд, такі висловлювання дуже вдало характеризують постмодерністичний стан суспільства. Таким чином, ми визначили характерні риси, притаманні сучасному періоду постмодерна, а також довели, що він впливає на суспільне життя. Ми маємо змогу відзначити тенденції до змін, що відбуватимуться в подальшому в усіх сферах людського буття, в тому числі професійному і навіть особистому житті кожної людини. Як писав І. Гобзов у своєму філософському нарисі, «наша епоха – це епоха глибокої економічної та духовної кризи, що охопила всі галузі суспільствознавства, культуру, мистецтво, літературу, філософію тощо. Це епоха деінтелектуалізації суспільства, епоха шоу, стандартизації та уніфікації» [1, с. 3] (переклад із російської авторів).

З огляду на наші наукові інтереси для нас особливо важливим є дослідження впливу епохи постмодерна на сімейно-шлюбні відносини. Ж.-Ф. Ліотар привертає увагу до того, що в сучасний період у всіх сферах людського життя відбувається заміна довгострокових зобов'язань на тимчасові, короткострокові договори та зобов'язання, тому що так більш економічно вигідно. Ми вважаємо, що це стосується також сімейно-шлюбних відносин, у яких так само відбувається еволюція взаємодії між подружжям. «Тимчасовий контракт на ділі витісняє постійні встановлення в професійних, афективних, сексуальних, культурних, сімейних, міжнародних галузях, в політичних справах. Ця еволюція є двозначною:

тимчасовий контракт заохочується системою через його більшу гнучкість, мінімальну вартість та супроводжується його бурхливою мотивацією – всіх тих факторів, які дають найбільшу оперативність», – вважає Ж.-Ф. Ліотар [5] (переклад із російської авторів).

Як це проявляється у сімейно-шлюбних відносинах періоду постмодерна?

Доведено, що в сімейно-шлюбних відносинах весь час відбуваються зміни відповідно до кожного етапу розвитку суспільства. На сучасному етапі розвитку нашого соціуму так само відбуваються трансформації як самих сімейно-шлюбних відносин, так і базових цінностей, що повинні лежати в основі цих відносин, тобто відбувається постмодернізація сімейно-шлюбних відносин.

Характерними рисами періоду постмодерна є розмитість та відносність цінностей, відсутність ідеалів, видозміни норм моралі, соціальна безвідповідальність та байдужість людей один до одного. Так, наприклад, загальна соціальна безвідповідальність конкретно в сімейно-шлюбних відносинах проявляється через поширення так званих цивільних шлюбів. Наслідками байдужості людей один до одного, до болю іншої людини є поширення домашнього насильства в сім'ях. Сьогодні ми можемо вийти на вулиці нашого міста та побачити безліч рекламних щитів з рекомендаціями того, щоб жінки не терпіли подружнє насильство, а також щоб інші люди звертали увагу на прояви насильства та зупиняли його. Це відбувається через те, що здебільшого простому обивателю немає справи до того, що, наприклад, сусід б'є свою жінку або дитину. Ми можемо бачити ситуації, коли люди кличуть на допомогу, але їм ніхто не допомагає, бо всім байдуже. Більшість хвилюється лише за себе та за свій власний спокій. Окрім цього, постмодернізація сімейно-шлюбних відносин проявляється навіть у тому, що всередині самого подружжя може бути байдужість між партнерами один до одного. Це відбувається через те, що сьогодні на перший план виступає споживання, цінність відносин замінюється ціною, проголошуються себелюбство та саморозвиток, навіть якщо ти є частиною подружньої пари. Часто-густо можна спостерігати таке явище, коли шлюб триває стільки часу, скільки партнери задовольняють потреби один одного. Як тільки один із подружжя (або обидва) перестає влаштовувати та відповідати потребам іншого з подружжя, шлюб розпадається, а людина стає вільною для наступних стосунків, які, можливо, будуть більш вигідними, тобто шлюб став мати тимчасовий, часто короткостроковий характер.

Також ми можемо спостерігати, що сьогодні для людини періоду постмодерна дуже важливою є особиста свобода та незалежність. На нашу думку, така тенденція відбувається через те, що «постмодерн – це ера індивідуалізму, нарцисизму та неолібералізму. Сьогодні індивідуальні бажання більш переважні, ніж групові та класові інтереси» [1, с. 143] (переклад із російської авторів). Нині ми багато чуємо про захист і недоторканність особистих прав людини. Навіть малолітня дитина говорить, що в неї є права. Ми вважаємо, що в суспільстві відбулося порушення балансу, бо, з одного боку, возвеличують права людини, але, з іншого боку, абсолютно потурають будь-які колективні форми існування людей. Водночас сім'я, як і шлюб, – це колективна форма існування людей. Ми стали віддавати перевагу власній особистій свободі. Водночас людина живе в соціумі, і, на нашу думку, не можна бути частиною суспільства та бути вільним від нього.

В епоху постмодерна відбувається переоцінка цінностей. Це повсюдне явище, яке має глобальний характер. Зміни, що відбуваються в українському суспільстві сьогодні, приводять до видозмін функцій сім'ї. Щодо цього необхідно звернутися до вітчизняного вченого, філософа Є. Борінштейна, який у своїй монографії «Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства» звертає увагу на те, що «у період незалежності в Україні сформувались нові інтеграційні і регулятивні механізми. Наслідком

руйнації традиційних структур і механізмів соціальної інтеграції стало наростаюче масове відчуження, аномія (за Е. Дюркгеймом) від сьогодення та невпевненість у майбутньому» [6, с. 85]. Ми вважаємо, що наслідком цього є зміна ціннісного ставлення людей до сім'ї та шлюбу.

До вищезазначеного хочеться додати, що в попередній період модерна високі моральні якості людини, такі як інтелігентність, гуманність, порядність, цінувалися в соціумі. Це були сильні сторони особистості. Нині все навпаки: ці якості для більшості вже не є позитивними. Більш того, такі якості, скоріше, будуть вважатися недоліками особистості. Сьогодні ми стикаємося з тим, що в пошані прагнення до збагачення, бажання насолоджуватися життям, а не працювати фізично, молодь прагне до вільних відносин, а своє інтимне життя, особисті стосунки виносить на загальний огляд через засоби масової інформації та інтернет-ресурси, тобто перетворює особисте на шоу для загалу. Також цікавою є така тенденція: в попередні часи люди прагнули поїхати у відпустку десь відпочити від роботи разом із сім'єю, а зараз люди бажають відпочити самі або з друзями від сім'ї, сімейних турбот, побути, власних дітей та від свого чоловіка або дружини.

Ось і виходить, що можна бути одруженим чи заміжньою, жити в родині та бути абсолютно самотньою людиною.

Висновки. Підбиваючи підсумки, можемо відзначити, що в нашій державі прийнято вважати, що термін «постмодерн» вперше було застосовано у Франції, а також до представників постмодерна зазвичай відносять французьких філософів Мішеля Фуко, Жана Бодрійара, Жана-Франсуа Ліотара та Жака Дерріду. Водночас у статті ми висловили свою думку та обґрунтували її стосовно того, що країною походження термінів «постмодерн» та «постмодернізм» є Латинська Америка. Більш того, ми вважаємо, що від самого початку дослідження та подальший розвиток постмодернізм отримав в Америці, а вже потім ця течія прийшла до Європейських країн. Крім того, ми переконані, що постмодернізм як напрям соціальної філософії виник та отримав розвиток перш за все у США, а вже потім у Європі.

Окрім вищезазначеного, на підставі зробленого аналізу ми дійшли висновку, що одним із наслідків майже всіх видів кризи, яка відбувається останніми роками в нашій державі, є занепад соціальних інститутів сім'ї та шлюбу. На нашу думку, на цей процес впливає постмодернізація сімейно-шлюбних відносин, а також зміна ціннісних орієнтирів суспільства.

Сьогодні кожний з нас сам для себе вирішує, чи є для нього цінністю сім'я та шлюб. Ми вважаємо, що соціальна філософія допомагає побачити тенденції розвитку соціуму та зрозуміти морально-етичні засади суспільства. Це відіграє значну роль у зміцненні та підтриманні сімейно-шлюбних відносин.

Список використаної літератури

1. Гобозов И. Куда катится философия. От поиска истины к постмодернистскому трепу (Философский очерк). Москва : Издатель Савин С.А., 2005. 202 с. URL: <http://www.padaread.com/?book=39200> (дата звернення: 12.03.2021).
2. Орехов А. Социальная философия: предмет, структурные профили и вызовы на рубеже XXI века : монография. Москва : Книжный дом «Либриком», 2011. 272 с.
3. Anderson P. The origins of postmodernity. Verso London, New York, 1998. Пер. с англ. А. Апполинова, под ред. М. Маяцкого. Москва : Издательский дом «Территория будущего», 2011. 202 с. URL: <http://www.socio.karazin.ua/resources/799275cfd3af1fcd7d961c-c252bce081.pdf> (дата звернення: 20.03.2021).

4. Jencks Ch.A. The language of post- modern architecture. London : Academy Editions, 1977. 104 p. URL: <http://www.teresevernostow.files.wordpress.com/2017/05/the-language-of-post-modern-architecture-by-charles-jencks.pdf> (дата звернення 29.03.2021).
5. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / пер. с фр. Н. Шматко. Москва : Издательский дом «Алетейя», 1998. URL: http://www.royallib.com/book/liotar_ganfransua/sostoyanie_postmoderna.html (дата звернення: 10.04.2021).
6. Борінштейн Є. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства : монографія. Одеса : Астропринт, 2006. 400 с.

POST-MODERNISM OF THE FAMILY AND MARITAL RELATIONS IN THE PRESENT-DAY SOCIETY

Ganna Kravchenko

*South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky,
Subfaculty of History and Philosophy,
Department of Philosophy, Sociology and Management of Sociocultural Activities
Staroportofrankivska str., 26, 65020, Odesa, Ukraine*

In this paper the author considers the influence of the contemporary post-modernity upon transformation processes in various spheres of the public life, particularly in the family and marital relations sphere. Social changes that have occurred in the social medium for the last decades were analyzed. Emphasis is put on the specificity of the Ukrainian context of the family and marital relations. Characteristic features akin to the current period of post-modernity have been defined.

It has been established that the family and marital relations are not static. The author proves that they changed permanently under the influence of those changes that take place in the society. Described are the changes that have taken place in the nature of partnership in marriage. It is defined what the author means under post-modernism of the family and marital relations.

It is explained what post-modernism means. The origin and meaning of the terms “post-modernity” and “post-modernism” were studied in detail. The historical process of transformation of the interpretation of these terms was investigated as well as the geographic pathway of spreading this event. The idea of the country of origin of said terms was proposed and substantiated.

The interrelation between transformation processes taking place in the post-modernity period in various spheres of the public life and the changes in the family and marital relations was substantiated. The influence of the information technologies on social being in its interaction and interrelations of people was reviewed. The influence of engineering and technology are marked as the specific realities of the post-modernity epoch. The changes taking place in the social ties under the post-modernity period have been described.

It has been proved that the post-modernization of the family and marital relations had an impact on the basic values that made the basis for of these relations, transformed the standards of morality and became one of the factors of social irresponsibility proliferation.

A considerable number of literary sources were studied and analyzed which enabled to make an in-depth investigation of this topic. The role of philosophy and its significance was stressed, the influence of philosophy on interpretation of the transformation processes in the contemporary society their role in strengthening and supporting the family and marital relations was analyzed.

Key words: social philosophy, origin of terms, modern, post-modernity, post-modernism, family, marriage, relations, social ties.